

MĀKSLINIEKA – PEDAGOGA PROFESIONĀLĀS PILNVEIDES ASPEKTI

Aspects of the professional development of the artist – educator

Inta Klāsone

Liepājas Universitāte, Latvija
E-pasts: inta.klasone@liepu.lv

Abstract. *The article reveals the involvement of the artist – pedagogue into the process of education and some important interconnected aspects of professional qualification development. Alongside with that, the tendencies of the epoch and activity orientation of the artist – pedagogue in accordance with Sustainable Development Strategy of Latvia until 2030 have been characterized. Involvement of a professional artist in the pedagogical process demands to acquire pedagogical science: significant aspects of teaching and upbringing. The article deals with components and functions of the concept of education, revealing its characteristic features in nowadays society and giving insight into the future system of education. The dynamics of the artist – pedagogue forms of qualification development. As a result, the conclusions have been worked out. The aim of the research is to reflect the aspects of the artist – pedagogue professional development, based on documents analysis, on the findings of pedagogues, art historians and survey of artists – pedagogues.*

Keywords: *art, artist, education, pedagogue.*

Ievads

Introduction

Šobrīd Latviju raksturo politiski un ekonomiski nestabila situācija. Tai līdztekus iezīmējas cilvēku iekšējās pasaules dezorientācija, neiecietība, neizpratne par laiku, telpu un vietu, kurā dzīvojam. Sabiedrības pārmaiņu laikmetā atklājas izteikta dinamika un pārmaiņas: notiek tradicionālās kultūras transformācija, dominē sociālo vērtību un ekonomikas krīze, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju strauja ieplūšana mākslas procesos. Kopumā tas ierobežo un ietekmē ikvienas personības potenciālo iespēju attīstību un to izkopšanu tās pašizpaušmei un pašrealizācijai šajos sarežģītajos socializācijas un kulturalizācijas procesos. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam ir vērsta uzmanību uz specifisku kompetenču un kvalifikāciju uzkrāšanu, kas nosaka cilvēka spējas iekļauties darba tirgū un veidot veiksmīgu profesionālo karjeru, izglītība ir arī cilvēka talantu, emocionālās un sociālās inteliģences un personības attīstības process. Tādēļ izglītības kvalitāte, pieejamība un saturs visos izglītības līmeņos un vecuma grupās tiek raksturota, kā Latvijas attīstības iespēja un cilvēkkapitāla vērtības palielināšanās priekšnosacījums (Latvijas ilgstējīgas..., 2010). Saskaņā arī ar filozofa H.G.Gadamera viedokli, izglītība vistiešākajā veidā ir saistīta ar kultūru un pirmām kārtām apzīmē cilvēka dabisko dotību un spēju izveidošanu (Gadamers, 1999).

Mākslas izglītības jautājumiem vēsturiski un mūsdienās pievēršas pedagogi, psihologi, mākslinieki, rakstnieki, filozofi un citu nozaru pārstāvji gan Latvijā, gan ārvalstīs. Specializētu mākslas izglītības iestāžu, muzeju, mākslas darbu krātuvju,

daudzveidīgu mākslas centru, mākslas aģentūru darbība daļēji ir rosinājušas sabiedrības tuvināšanos mākslas procesiem. Profesionālu mākslinieku iesaistīšanās izglītības procesā izvirza tiem nepieciešamību pēc jaunām kvalitātēm savā darbībā, tādām, kas atbilst pedagoga prasībām. Līdzsvarota mākslinieciskās un pedagoģiskās kultūras mijiedarbība ir viena no būtiskākajām pieejām mākslinieka-pedagoga pedagoģiskajā sagatavotībā. Šāda pieeja paver iespējas veidot personības kā individuālus kultūras pārstāvjus, kas neatkarīgam veidā iedzīvinās kultūras tradīcijas ilgtspējīgai attīstībai. Tas savukārt var izpausties personības kompetenču un attieksmju formās: cienīt citu kultūru ietekmē radītos mākslas darbus, censties raksturot savu mākslas pasaules uztveri, iedrošināt citu kultūru cilvēkus paust savai kultūrai raksturīgo un unikālo mākslas telpā, uzsvērt kopīgās mākslas vērtības.

Ikvienu pedagoga-mākslinieka profesionālās kvalifikācijas pilnveide aptver vairākus risināmos jautājumus un uzdevumus. Kā norādīts Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūras veiktajā pētījumā par „Mākslas izglītība un kultūrizglītība Eiropas skolās” pastāvīga profesionālā pilnveide ir skolotāju profesionāls pienākums lielākajā daļā Eiropas valstu (Mākslas izglītība..., 2009). Tomēr vairumā gadījumu par mākslinieku-pedagogu piedalīšanos profesionālās pilnveides programmās nav atsevišķu noteikumu, taču ir vispārēji noteikumi par pedagogu profesionālo pilnveidi, kas kopumā attiecināmi tieši tādā pašā mērā kā uz citiem pedagogiem. Par mākslinieku – pedagogu dalību un iespējām piedalīties profesionālās pilnveides programmās pieejama ir tikai neliela informācija. Ja arī šāda informācija pastāv, tad tā norāda uz to, ka mākslinieku – pedagogu profesionālajai pilnveidei daudzās valstīs tiek pievērsta tikai neliela uzmanība (Mākslas izglītība..., 2010). Tanī pat laikā profesionālu mākslinieku iesaistīšana pedagoģiskajā praksē var dot būtisku ieguldījumu un paaugstināt mākslas izglītības kvalitāti, kā arī rosināt lielāku radošuma izpausmi un nodrošināt kultūras resursu pieejamību. Atsaucoties uz iepriekš minēto par pētījuma objektu ir izvēlēts pedagoģiskā darba pilnveides process, kā pētījuma mērķis noteikts: izglītības optimizācijas apstākļos, pamatojoties uz pedagogu, filozofu, mākslas zinātnieku, valsts stratēģiskās virzības vadlīnijām, izglītības institūcijas reglamentējošiem dokumentiem un aptaujas rezultātā iegūto datu apkopojumu, konstatēt risināmo problēmjautājumu aspektus mākslinieka - pedagoga pedagoģiskās prakses pilnveidei.

Mākslinieka darbības pamataspektu raksturojums

Description of artist's basic activity

Mākslai un māksliniekiem gadsimtu gaitā ir bijusi īpaša loma sabiedrībā. Arī Latvijai veidojoties un apzinoties sevi kā kultūras valsti palīdz māksla, veidojot saikni ar sabiedrību, apliecinot sevi vietējā un starptautiskā līmenī. Vispārīgā nozīmē ar mākslu tiek saprasti cilvēka, meistarības, iztēles un izgudrošanas procesi un produkti. Mākslas radīšanas būtībai vēsturiski caurvijas divu ievērojamu filozofu paustie pretējie viedokļi. Filozofa Aristoteļa skatījumā māksla ir tā, kas atdarina un attēlo parādības, sagādājot cilvēkam baudījumu un harmonijas sajūtu ar attēlojuma precizitāti (Aristotelis, 2008).

Savukārt, saskaņā ar filozofa Platona uzskatiem, cilvēka iekšējie impulsi, kolektīvā bezapziņa vai jūtas ir pamatā mākslas radīšanai (Platons, 2007). Māksla tiek raksturota, kā dialogs starp tās radītāju un uztvērēju, kura gaitā mākslinieks savas idejas pauž ar mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem (Mākslas un kultūras..., 2011). Kā atzīmē mākslas vēsturnieks E.H.Gombrihs, mākslinieks darbā ieliek visu savu sirdi un dvēseli, lai iecere tiktu izprasta. Dialogu ar radītājiem mākslas darbiem, mākslas zinātnieks raksturo kā nebeidzamu procesu, kura laikā atklājas aizvien kas jauns, jo to radīšana ir saistāma ar savrupu, aizraujošu pasauli, kurā ieskicētas savas likumsakarības informācijas nodošanā (Gombrihs, 1997). Savukārt, saistībā ar noteiktu māksliniecisko izteiksmes līdzekļu izmantošanu, vizuālās mākslas var iedalīt vairākās izpausmes formās. Mākslas pedagoģe V.Hibnere vizuālās mākslas veidus vispārpieņemtajā uzskaitījumā ir strukturējusi šādi: vizuālās mākslas un sintezētās, kuras savu izpausmi gūst vienlaikus ar redzi un dzirdi uztveramās mākslās (Hibnere, 1998). Vizuālo mākslu uzskaitījums: grafika, glezniecība, tēlniecība, lietišķā māksla, arhitektūra dizains, interjera dizains, scenogrāfija, kolāža, foto māksla un sintezēto mākslu: elektroniskā, video māksla, teātris izvēlēts atbilstoši turpmāk pētījumā iesaistīto profesionālo mākslinieku - pedagoģu darbības jomām. Mākslas radītājs–mākslinieks vispārpieņemti tiek skaidrots kā cilvēks, kurš nodarbojas ar mākslu un kuram ir radošs talants kādā no mākslas nozarēm (Mākslas un kultūras..., 2011). Mākslinieka darbības rezultātā veidojas mākslas darbi ar tiem piemītošu saturu un formu, tādējādi, atklājot mākslinieka pārliecību un ideju. Katram vizuālās mākslas veidam piemīt sava valoda, kas ir iedarbīga un izteiksmīga, paužot jūtas un emocijas. Mūsdienās māksla ir ievērojami paplašinājusi savu izpausmi un pakļāvusi sevi daudzveidīgiem eksperimentiem operējot starp tradicionāliem mākslinieciskās izpausmes līdzekļiem un mediju radītiem attēliem. Tas rada jaunu teoriju veidošanos un daudzveidīgu mākslas virzienu līdzāspastāvēšanu. Par mākslas uzdevumu mūsdienās tiek izvirzītas tās iesakņošanās iespējas dzīvē un sabiedrībā. Starpdisciplināro jautājumu pētnieks V.Velšs uzskata, ka mūsdienās īstenais mākslas uzdevums publiskajā telpā ir pretoties skaistajai estetizācijai. Viņaprāt, mākslai nav jābūt patīkamai, tai nav jāpatīk kā vienai no precēm, bet drīzāk jāielaužas publiskajā telpā kā meteoram. Kā uzskata autors, mūsdienās mākslas darbi spēj mainīt gan savus tuvākos, gan tālākos nosacījumus, pieprasa neierastus kritērijus vai mākslas robežu atcelšanu. Par to liecina franču mākslinieka Marsela Dišāna radītie darbi un amerikāņu mākslinieka sirreālista, tašisma mākslas pārstāvja Džeksona Polloka izaicinājumi daiļradē divdesmitajā gadsimtā (Velšs, 2005). Māksla iegūst aizvien jaunu lomu un uzdevumus, kas izpaužas - būt vienai no iespējamām komunikācijas formām pieaugošajā saziņas laikmetā. Kā uzskata zinātnieces J.Celma un I. Fedosejeva, tieši māksla ir tā, kas jutekliskā formā ietverto garīgumu padara par vispārnozīmīgu, iekļaujot to komunikācijas procesos (Celma&Fedosejeva, 2000). Profesionāla mākslinieka iesaistīšanās pedagoģiskajā darbībā izvirza zināšanu un izpratnes apguvi par izglītības procesa būtību.

Mūsdienu izglītību raksturojošās komponentes

The component of nowadays education

Izglītības jēdziena izpratne ir nozīmīga gan tiem, kuri studē, gan tie, kuri māca. Gadu gaitā tas ir ticis pārskatīts vairākkārtīgi, norādot tā ideālo raksturu un neatbilstību laikmeta tendencēm. Izglītības pamatjēdziena formulēšanā savstarpēji saistīti ir četri nozīmīgi aspekti:

1. Darbs, jaunas tehnoloģijas, automatizācijas, pakalpojumu sniegšanas pieaugums utt., kas rada strauju profesiju kvalifikācijas pārstrukturēšanos, kā arī darba kā dzīves priekšnoteikuma pārmaiņas. Teorētiskā izglītības konsekvence tiek raksturota, kā panākama, ne tikai pārvarot tradicionālo profesionālās un vispārīgās izglītības nošķiršanu. Tiek akcentēts aspekts par studējošo sagatavošanu darba dzīves aizvien pieaugošajai komplicētībai, kas līdztekus izvirza prasmes analizēt un sintezēt.
2. Racionālisms un zinātne. Šāda aspekta kontekstā izriet jaunas jutekliskuma, emocionalitātes, vienotas dzīves uztveres u.c. formas, sevi piesakot jaunajās sociālajās kustībās.
3. Subjektivitāte un īstenības pārstrāde. Jautājums skar mediju integrāciju pasaules izpratnes veidošanā. Kā norāda, zinātnieks H.Gudjons, svarīgi ir nepazīstamo uzskatīt nevis par draudīgu, bet gan par citādu, patstāvīgu, bagātinošu parādību (multikultūru izglītību). Izglītība ir tā, kas rada pamatu daudzveidīgai cilvēcisķai saskarsmei ar sevi un pasauli, kā arī sava pasaules uzskata izveidē uz salīdzināšanas bāzes.
4. Vērtīborientācija un ētika. Šāda aspekta izvirzīšana nosaka, ka bez faktisko zināšanu apguves izglītība sniedz iespēju orientēt savu gribu un būt atbildīgam. Sakarā ar pasaulē pieaugošām sabiedriskām pretrunām, aizvien kompleksākām problēmām un savstarpēji strīdīgām vērtīborientācijām aizvien svarīgāka kļūst spēja argumentēt un kritizēt, kā arī spēja redzēt perspektīvā (Gudjons, 2007; 223.,224).

Pašreiz izglītībā raksturīga ir situācija, kad aizvien palielinās nepieciešamo zināšanu daudzums ikdienā, tostarp arī ar mākslu saistītās kvalifikācijās. Tādēļ svarīgi ir apzināt izglītības pamatfunkcijas. Zinātnieks H.Gudjons atsaucas uz četrām izglītības pamatfunkcijām, kuras ir nozīmīgas arī mākslinieka – pedagoga profesionālajā darbībā: Heiristiskā funkcija, kas izpaužas prasmē ikdienas praktiskajā darbā saskatīt iespējas, kuras patiesi atbilst formulētajiem izglītības mērķiem, tādējādi palīdzot veiksmīgāk saskatīt neatrisinātus jautājumus un rast jaunus uzdevumus un tos no jauna formulēt; Leģitimēšanas funkcijas, kas izglītībā veido ieguldījumu kompetentas, patstāvīgas, par līdzcilvēkiem atbildīgas humānas dzīves izveidē; Strukturēšanas funkcija, lai noteiktā laikā koncentrētu uzmanību uz patiesi svarīgu tematiku un daudzo profesionālo aspektu jūklī norādītu uz nepārprotami svarīgāko; Kritiskuma funkcija, kas atklājas kā pretmets jaunu cilvēku ļaunprātīgai izmantošanai citu līdzcilvēku mērķiem. Kopumā var raksturot, ka izglītība ir process mūža garumā, tās saturs nav nosakāms neatkarīgi no laika. Kā norāda H. Gudjons, izglītība iedarbojas uz cilvēka uzvedību un darbību kā

dimensijas noteicošs un strukturējošs spēks un neierobežo studējošo ne attiecībā uz profesiju, ne sociālo kārtu, ne vecumu vai dzimumu (Gudjons, 2007). Raksturojot mūsdienu izglītību, var izdalīt tās saturisko nozīmību, jēgpilnu darbību laikmeta kontekstā, normatīvo kopsakarību ievērošanu, pētniecībā balstītas studijas, indivīda pašizpratnes aktualizāciju. Tas iezīmē vairākas nozīmīgas kvalitātes izglītībā: sadarbības spēju attīstīšanu, indivīda iesaistīšanos kultūras un mākslas dzīves procesos, mērķtiecīgu sistemātisku darbību, individualitātes attīstīšanu tās daudzpusībā gan morāli, gan estētiski, gan kognitīvi. Šobrīd var iezīmēt arī izglītības attīstības tendences nākotnē: tehnoloģiju attīstības rezultātā aizvien nozīmīgākas izmaiņas iegūs mācību formas, attīstīsies mācību individualizācija un mūžizglītība, iegūtās izglītības paplašināšana un pārkvalifikācija, aizvien aktualizēsies vērtībsistēmas aspekti, nozīmību iegūs patstāvīgas mācības un patstāvība, aktualizējot analītisko domāšanas un sadarbības nozīmi, iniciatīvas apveltītam, iegūstot profesionālo, metodisko un personisko kompetenci. Var pievienoties A. Šmites uzskatiem, ka inovāciju ieviešana izglītībā, prasa visas tās sistēmas struktūrelementu – satura, metožu, formas, līdzekļu, rezultativitātes pārskatīšanu. Pašreiz izglītībā notiekošie procesi nav izolēti, tie nav lokāli un izvirza nepieciešamību pēc speciāliem pētījumiem izglītības filozofijā, veicot mērķtiecīgu darbu visos izglītības līmeņos (Šmite, 2004).

Mākslinieka-pedagoga iekļaušanās izglītības procesā Artist-pedagogue integration into educational process

Pedagoga darbību var raksturot kā komunikatīvu, kas izpaužas tolerantā partneru savstarpējā sadarbībā – aktīvā, efektīvā mijiedarbībā un interakcijā (Hibnere, Grasmāne, 2000). Profesionāla pedagoga darbības modeli un tā darbības komplicēto būtību ir izstrādājis profesors R. Svītlands (Sweetland, 2007). Izstrādātā modeļa pamatā ir atspoguļoti profesionāla pedagoga un studenta mijiedarbības nozīmīgi jautājumi studiju procesa īstenošanas gaitā. Adaptētā tabulā nr.1 „Profesionāls pedagogs” ir doti atsevišķi nozīmīgi jautājumi, uz kuriem jācenšas rast atbildes, lai varētu īstenot laikmeta prasībām atbilstošu izglītības procesu. Pedagogu un studējošo sadarbību nodrošina komunikācija, kuru ietekmē vairāki būtiski aspekti, to atklāj 1.tabula.

Pedagoga profesijas nozīme laika gaitā saglabājas. Līdz ar to arī mākslinieka pedagoga darbība ir pakļauta nepārtrauktai profesionālai pilnveidei, sekojot laikmeta izvirzītajām prasībām izglītībā, tādējādi ietekmējot pedagoģiskā darba rezultātus arī mākslas izglītībā. Pedagoga profesionālās pilnveides darbs ir ciešā kopsakarā ar pedagoģijas zinātnes attīstību, zināšanām un izpratni par jauniešus raksturojošām iezīmēm, interesēm un vajadzībām. Savulaik Izglītības, apmācības, kultūras un jaunatnes lietu komisārs J. Figels norādīja, ka Eiropas Savienība ir atzinusi mākslas izglītības svarīgo lomu jaunatnes dzīves prasmju veidošanā 21.gadsimtā. Pedagoga profesijas nozīme laika gaitā arī mākslas jomā saglabājas. Līdz ar to arī mākslinieka pedagoga darbība ir pakļauta nepārtrauktai profesionālai pilnveidei, sekojot laikmeta izvirzītajām prasībām izglītībā, tādējādi ietekmējot pedagoģiskā darba rezultātus arī mākslas izglītībā. Mākslas izglītības mērķi Eiropas

telpā izvirza: māksliniecisku prasmju attīstīšanu, zināšanas un izpratni, darbojoties dažādos mākslas veidos; kultūras izpratnes padziļināšanu, mākslinieciskās pieredzes apmaiņu, mākslinieciskās gaumes attīstīšanu; radīt arī individuāla un sociāla/kultūras rakstura iznākumus (piemēram, ticība saviem spēkiem un pozitīvs pašnovērtējums individualitātes izpausmi, darbu komandā, starpkultūru izpratni un līdzdalību kultūras procesos) īpaši akcentējot radošumu (Mākslas izglītība...,2009).

1.tabula

Profesionāls pedagogs
Professional educator

Pedagogs		Komunikācija		Students
<p>Kādā veidā pedagogs īsteno pilnvērtīgu studiju procesu, lai studējošais kļūtu par veiksmīgu sabiedrības locekli? Pedagoģija <i>Kādas zināšanas studējošiem nepieciešamas?</i> Standarti, mērķi, uzdevumi, rezultāti <i>Kādā veidā studijas tiek īstenotas?</i> Pētniecība, prakse, filozofija, modeļi, stratēģijas <i>Kā īstenot veiksmīgu studiju procesu?</i> Pētniecība, prakse, izglītības filozofija, modeļi un stratēģijas <i>Kā uzzināt, ko studējošie zin?</i> Pētniecība, prakse, novērtējums.</p>	<p>Kādu ietekmi uz studējošiem atstāj pieņemtie lēmumi?</p>	<p>Kādā veidā tiek nodota informācija? Pedagogi, studenti, sabiedrības locekļi, kultūra <i>Lēmumi</i> Prakse, resursi, pētījumi, izglītības dokumenti un saturs, psiholoģija, socioloģija, novērtēšanas standarti, sabiedrība, kultūra, izmaiņas likumdošanā, īpašās vajadzības, ģeogrāfija, klimats <i>Novērtējums</i> Kādā veidā lēmumus pieņem pedagogi, studenti, sabiedrība, izglītības iestāde? Kā tiek nodrošināta cilvēku savstarpējā līdzatbildība? <i>Zināšanas</i> Filozofija/pārliecība/pieņēmumi/logika Kādas ir pārliecinošas zināšanas? Kādi ir pieņēmumi vai mērķi to nepieciešamībai? Mācīšanās mērķi Kādi ir veicinošie un kavējošie faktori? <i>Zināšanu mērķi</i> Kas ir zināšanas? Kultūrvides, mediju, standartu, satura, uc. noteiktas Kas studējošiem jāzin? Kultūrvides, mediju, standartu, satura, u.c. noteikts</p>	<p>Cik noderīga studējošiem ir iegūtā informācija?</p>	<p>Kādā veidā jaunieši studē un kļūst par veiksmīgiem sabiedrības locekļiem nākotnē? Kas ir zināms par studējošiem? Kādas ir studējošo vajadzības? Kāda ir motivācija būt studentam?</p>

Šobrīd pasaulē dažādu valstu pieredzes rezultātā ir izveidojušies daudzveidīgi mākslas izglītības modeļi un pieejas vispārējās izglītības sistēmā, profesionālu mākslinieku sagatavošanā, kā arī sabiedrības radošās kapacitātes rosināšanā, sevis pašizpaušmei un pašrefleksijai šo mērķu sasniegšanai. Apzinoties izglītotāja-audzinātāja lomu J.A.Students pauž viedokli, ka pedagogs ir visas apkārtējās sabiedrības audzinātājs (Students, 1998). Iepriekš veiktie pētījumi par

iespējām, kuras mākslas izglītība var sniegt jaunatnes radošuma veicināšanā, apliecina nepieciešamību pakāpeniski pilnveidot mākslas izglītības kvalitāti, iesaistot māksliniekus, kuru pedagoģisko praksi var ietekmēt profesionālās kvalifikācijas pilnveides darbs gan pedagoģijas zinātnē, gan mākslā.

Profesionālās pilnveides darba veidu izpēte

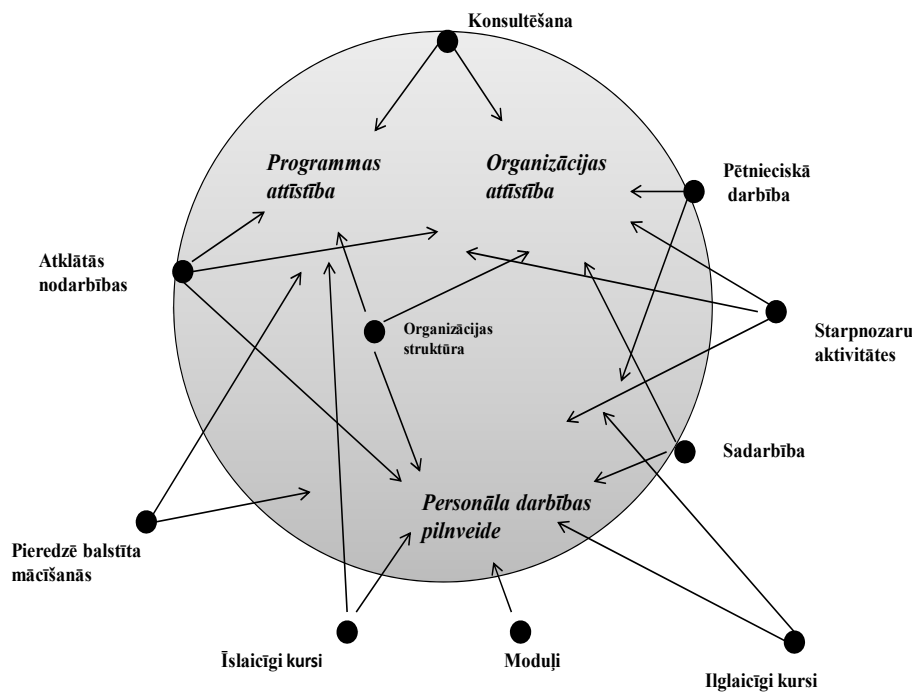
The research of professional development forms

Kā norāda A.Šmite, iesaistīšanās izglītības procesā izvirza ikvienam nepārtrauktu pamatzināšanu papildināšanu, paplašināšanu un pamatprasmju pilnveidi, pastāvīgu to attīstīšanu un izglītošanos (Šmite, 2004). Zinātnieks R.Elmore profesionālās pilnveides darbu skaidro kā jebkura pieaugušā izglītojošo darbību, kas paredzēta, lai pilnveidotu zināšanas, prasmes, spējas un izpratni par pedagoga darbību (Elmore, 2002). Līdz ar to profesionālās kvalifikācijas pētīšanas uzdevums ir sistematizēt profesionālās kvalifikācijas jauninājumu izstrādes un ieviešanas procesus. Veiktais pētījums šajā aspektā ļauj secināt, ka zinātnieka B. Lova atziņas par profesionālās pilnveides veidiem, ir attiecināms arī mākslinieku – pedagogu profesionālās pilnveides darbu. Par nozīmīgu darba veidu profesionālās pilnveides procesā uzskatot periodisku kursu organizāciju, kas tiek īstenoti pedagogiem izglītības iestādē, kuros piedalās praksē iesaistīti pedagogi, kuri tanī pat laikā ir arī darba devēji. Iesaistīšanās šādosursos tiek uzskatīta, kā pamats pedagoga saskarsmei ar pastāvošo praksi darba tirgū, tādējādi iegūstot izpratni par aktuāliem aspektiem potenciālās darba vietās. Darba vides izpēte sadarbībā ar absolventiem un tos aptaujājot, atklāj iespējas iegūt aktuālu informāciju turpmākajam pedagoģiskajam darbam. Dalība konferencēs un semināros spēj dot pedagogam māksliniekam vispārīgu ieskatu un izpratni par savu profesionālās prakses turpmāko stratēģisko virzību. Savukārt, institūcijas mērķtiecīgi organizēti mākslas un pedagoģiska rakstura tematiski pasākumi, spēj māksliniekus-pedagogus ierosināt uz jaunām atziņām personīgajā mākslinieciskajā jaunradē un komunikācijā ar studējošiem. Institūcijas atbalsts sadarbības tīklu veidošanai nodrošina savstarpējas informācijas apmaiņu iesaistīto dalībnieku vidū un veidojas kā labs pamats jaunu kontaktu izveidei. Mērķtiecīgi organizētas periodiskas konsultācijas savukārt nodrošina saskarsmi ar darba vidē iesaistītiem partneriem. Atbilstošu materiālu izpēte ir pateicīga darba forma atklāto nodarbību organizēšanai. Savukārt praksē balstītas studijas ļauj dziļāk izprast darba vidi un iesaistīto resursu apzināšanu. Profesionālā ētika, jaunas zināšanas un prasmes veidojas institūcijas organizēto tematisko pasākumu laikā. Integrēto pasākumu īstenošana mēdz ierosināt pārmaiņas esošajā izglītības procesā. Minēto darba veidu īstenošanas un to mijiedarbības rezultātā tiek nodrošināta saikne starp pētniecību, praksi un teoriju, līdztekus sasniedzot jaunu kvalitatīvu līmeni profesionālajā izaugsmē. Personāla kvalifikācijas pilnveidi B. Lovs saista ar šādiem trīs nozīmīgiem aspektiem:

1. Personāla sastāvs, kas palīdz viens otram savu darbu darīt savādāk, pilnveido savstarpējās attiecības, izpratni un prasmes;

2. Profesionālās pilnveides darba formas, kuru īstenošana veido jaunu pieredzi, jaunu uzdevumu izvirzīšanu, atbalsta materiālu pilnveidi vai piemērošanu, uztur un atbalsta jaunas aktivitātes turpmākai pilnveidei un to izvērtēšanai.
3. Institūcijas attīstība, kuras īstenošanas gaitā tiek izskatīta un analizēta tās darbības politika un prioritātes, tās piemērotība jaunām aktivitātēm (Law, 2007).

Institūcijas/Organizācijas attīstības, personāla darbības pilnveides un iekļautās programmas savstarpējās dinamiskās attiecības atklātas 1.attēlā.

1.attēls. **Savstarpēji saistītais pārmaiņu modelis**
An interdependent model of change
 (Lovs, 2007; 304)

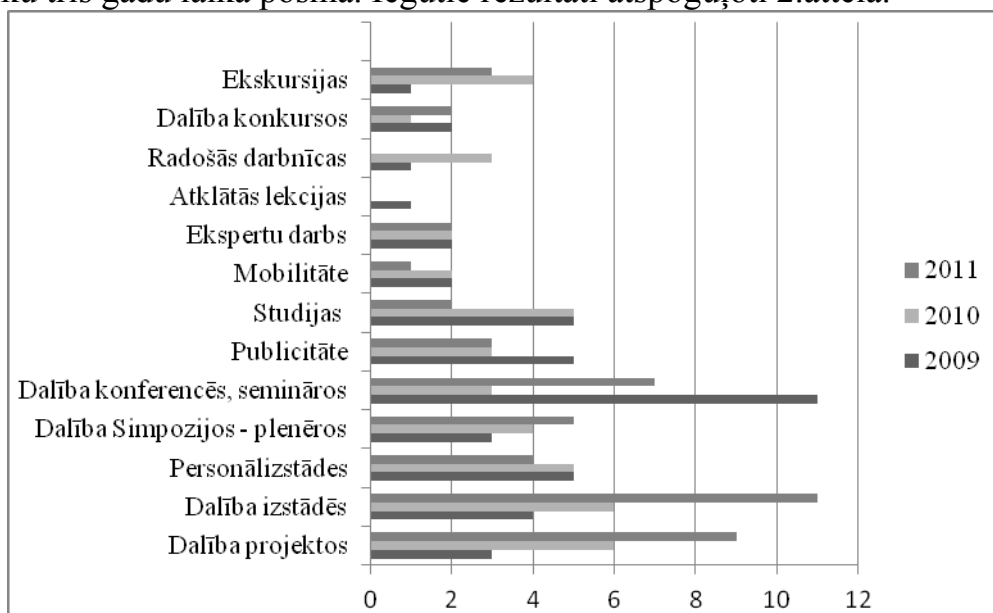
Personāla profesionālās pilnveides darbu nevar nodalīt atsevišķi kā neatkarīgu segmentu, tam ir jānotiek ciešā kopsakarā ar organizācijas darbības stratēģisko attīstību un noteikto programmu attīstību.

Mākslinieka-pedagoga profesionālās pilnveides darba izpēte Liepājas universitātē

The research of artist-pedagogue professional development forms at the Liepaja University

Mākslas nozares studiju programmas Liepājas Universitātē tika ieviestas pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados sadarbībā ar Liepājas Lietišķās mākslas

vidusskolas Pedagoģijas nodaļu. Tas noteica, ka studiju īstenošanas procesā tika iesaistīti pieredzes bagāti praktiķi un profesionāli mākslinieki (Liepājas Pedagoģijas...,2004). Izpētes gaitā atklājās, ka virkne reglamentējošo dokumentu šobrīd nosaka Liepājas universitātē (turpmāk LiepU) pedagoģiskajā procesā iesaistīto docētāju zinātniskās kvalifikācijas celšanas aspektus. Šajā sakarā var atsaukties uz LiepU personāla attīstības politiku 2012.–2018. (LiepU personāla..., 2011), kas paredz elastīgāku atbalstu mācībspēku slodžu plānošanā zinātniskās kvalifikācijas pilnveidei un iesaka daļēju zinātniskās darbu veidu finansēšanu. Ik gadu tiek izvērtēts mācībspēku zinātniskās kvalifikācijas pilnveides plāns (LiepU Macībspēku..., 2011), kurā galvenokārt atspoguļojas studijas doktorantūrā, akadēmiskais atvaļinājums vai zinātniska stažēšanās un zinātniskās kvalifikācijas pilnveide ārzemēs. Arī darba kārtības noteikumos pasniedzēja pienākumos ietilpst sava profesionālā līmeņa paaugstināšana ne retāk kā reizi 6 gados un kvalifikācijas paaugstināšana ārpus darba vietas (Darba kārtības...,2012). Ikgadējos pārskata ziņojumos par pētniecības darba rezultātiem un plānoto turpmāk, kā arī ikgadējos studiju programmu ziņojumos ir ietverti gan zinātniskās, gan radošās darbības detalizēti aspekti un studiju īstenošanā iesaistītā personāla atlases politika. Autores īstenotā pētījuma dati, anketējot profesionālus mākslniekus, kuri iesaistīti mākslas bakalaura studiju programmu īstenošanā, atklāj profesionālās pilnveides formu dinamiku trīs gadu laika posmā. Iegūtie rezultāti atspoguļoti 2.attēlā.

2.attēls. **Mākslinieku pedagoģu profesionālās pilnveides dinamika**
Dynamics of the artists pedagogues professional development

Anketēšanas gaitā tika noskaidrots, ka galvenās kvalifikācijas pilnveides darba veidi mākslinieku – pedagoģu vidū 2009.gadā bija dalība konferencēs un semināros, kā arī personālizstāžu organizācijā un mācoties. 2010. gadā dominējošās kvalifikācijas pilnveides formas ir dalība mākslas izstādēs, iesaistoties izglītojošo projektu īstenošanā un mācoties. Savukārt 2011.gadā ļoti strauji ir pieaugusi

mākslinieku pedagogu dalība izstādēs, un salīdzinoši ar 2009.gadu samazinājusies dalība konferencēs un semināros. Kopumā var secināt, ka profesionālās pilnveides darbs māksliniekiem-pedagogiem ir jāplāno daudzpusīgāk un līdzsvarotāk, iekļaujot daudzveidīgus darba veidus.

Autores īstenotā pētījuma dati par kvalifikācijas pilnveides rezultātu ietekmi uz studiju procesu atklāj: pētījumā iesaistītie mākslinieki – pedagogi piekrīt, ka profesionālās pieredzes pilnveide ir devusi iespēju kļūt par labāku pedagogu un sekmējusi studiju darba kvalitāti. Tomēr aptaujas dalībnieku atbildes apliecina, ka vēlētos saņemt lielāku atbalstu kvalifikācijas pilnveidei no izglītības iestādes. Profesionālās pilnveides kavējošie iemesli tiek nosaukti: ierobežotās finansiālās iespējas, administrācijas atbalsta nepieciešamība, nepietiekams plānošanas darbs un piemērotība attiecīgās mākslinieka – pedagoga profesionālās kvalifikācijas pilnveidei. Veiktais pētījums atklāj, ka māksliniekiem - pedagogiem profesionālās kvalifikācijas pilnveidē nākas saskarties ar problēmām un nelielām iespējām.

Secinājumi Conclusions

1. Profesionālās kvalifikācijas pilnveides formas māksliniekiem-pedagogiem kļūst aizvien nozīmīgākas, jo mākslas un izglītības joma iegūst aizvien komplicētāku raksturu. Tas nosaka, ka māksliniekiem-pedagogiem būs jārod iespēja iesaistīties jēgpilnos profesionālās kvalifikācijas pilnveides veidos.
2. Institūcijai ir mērķtiecīgāk jāpievēršas līdzsvarotas mākslinieciskās darbības un zinātniskās pētniecības profesionālās kvalifikācijas pilnveides plānošanai iesaistītajam personālam, lai nodrošinātu nepārtrauktu profesionālo attīstību māksliniekiem - pedagogiem.
3. Inovatīvas pedagoģiskās prakses meklējumu laikā, kuru ietekmē tehnoloģiju straujā attīstība māksliniekam-pedagogam pašam ir jāuzņemas pamatbildība par profesionālās kvalifikācijas pilnveidi.
4. Mākslinieka–pedagoga profesionālā izaugsme un darbība ir ciešā kopsakarā ar studējošo izglītības kvalitāti. Tādu izglītības kvalitāti, kas lielā mērā ietekmēs cilvēka dzīves, darbības un apziņas līmeņus: notikumu un ar tiem saistīto pārdzīvojuma līmeni; cilvēka un vides harmonizācijas līmeni; cilvēka sociālā statusa nostiprinājuma līmeni; cilvēka prasmes, radošumu, spējas, talantu.

Summary

At present Latvia has been characterized by politically and economically unstable situation. Alongside there can be noticed disorientation of persons' inner world, intolerance, incomprehension about time, space and a place, where to live in. Changes in society reveal marked dynamics and changes: transformation of traditional culture, dominance of social values and economical crisis, rapid flow of information and communication technologies into art processes. Balanced reciprocity of artistic and pedagogical culture has been one of the essential approaches in the work of the artist – pedagogue. Continuous professional development has been a professional responsibility of teachers in majority European countries. However, in most cases there are no separate rules on artist

pedagogues taking part in professional development programmes, yet there are general rules on professional development of pedagogues that in total apply to the same extent as to other pedagogues. Involvement of professional artists into pedagogical process demands to acquire pedagogical science: significant aspects of teaching and upbringing. In the process of implementation a qualitative pedagogical process, one of the most significant aspects has been continuous self development in both art and education. The understanding of the concept of education, its essence and characteristic features is significant. Contemporary process of education reveals the following important qualities: development of collaboration skills, joining in the processes of culture and art life, goal oriented systematic activity, development of individuality. Professional development of pedagogues is in close interconnection with the development of pedagogical science. Previously carried out research work on opportunities, which art education can offer to foster youth creativity, certify the necessity to improve gradually the quality of art education that can be influenced by professional qualification development. In general the research updates the following issues: what kind of support receive artists pedagogues for their professional development; what kind of professional activities artists pedagogues join in; problems and issues for professional qualification development of artists pedagogues in perspective.

Literatūra Bibliography

1. Aristotelis. (2008). *Poētika*. Rīga: Jāņa Rozes apgāds.
2. Celma, Jeļena & Fedosejeva, Ilze.(2000). *Estētika. Estētisko ideju vēsture Eiropā*. Rīga: Zvaigzne ABC.
3. *Darba kārtības noteikumi Liepājas Universitātes darbiniekiem* (2012). Aprakstīts 2012. gada 13. februārī no <http://kvs.liepu.lv/d.php?f=fed4b7a12db55b0486172e4fbcfb971b8c26e8f5>
4. Elmore, Richard. (2002). *Bridging the Gap Between Standards and Achievement*. Aprakstīts 2012. gada 10. februārī no http://shankerinstitute.org/Downloads/Bridging_Gap.pdf
5. Gadamer, Hans Georgs. (1999). *Patiesība un metode*. Rīga: Jumava.
6. Gombrihs, Ernsts. (1997). *Mākslas vēsture*. Rīga: Zvaigzne ABC.
7. Gudjons, Herberts. (2007). *Pedagoģijas pamatatziņas*. Rīga: Zvaigzne ABC.
8. Hibnere, Valentīna. (1998). *Bērna vizuālā darbība*. Rīga: RaKa.
9. Hibnere, Valentīna & Grasmāne, Lilija. (2000). *Bērna vizuālā darbība. II daļa.* Rīga: Raka.
10. *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030* (2010). Aprakstīts 2012. gada 18. februārī no http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_lv.pdf
11. *Liepājas Pedagoģijas akadēmija 2004*.(2004).Talsi: Talsu tipogrāfija.
12. *LiepU Mācībspēku zinātniskās kvalifikācijas pilnveides plāns* (2011). Aprakstīts 2012. gada 15. februārī no <http://kvs.liepu.lv/d.php?f=a16da99c5e5a9627077e1a079005f19bdb0acf21>
13. *LiepU personāla attīstības politika 2012. – 2018.* (2011) Aprakstīts 2012. gada 18. februārī no <http://kvs.liepu.lv/datnes.php?mape=/Ieksheeje%20normativie%20dokumenti>

14. *Mākslas izglītība un kultūrizglītība Eiropas skolās* (2009). Aprakstīts 2012. gada 18. februārī no http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/113LV.pdf.
15. *Mākslas un kultūras vārdnīca ar interneta atslēgvārdiem* (2011). Rīga: Zvaigzne ABC.
16. Platons. (2007). *Dialogi Ions Lahēts Eutidēms*. Rīga: Zinātne.
17. Students, Jūlijs Aleksandrs. (1998). *Vispārīgā pedagogija, II: Zinātne un māksla sevis un citu audzināšanā*. Rīga: RaKa.
18. Šmite, Anita. (2004). *Izglītības iestādes vadība. I DAĻA. Pedagogs. Organizācija. Pārmaiņas*. Rīga: RaKa.
19. Šmite, Anita. (2004). *Izglītības iestādes vadība. II DAĻA. Misija. Funkcijas. Konceptija. Plānošana*. Rīga: RaKa.
20. Sweetland, Robert. (2007). *Professional Educator*. Aprakstīts 2012. Gada 10. februārī no <http://www.homeofbob.com/pedagogy/professional/profDevModlGen.html>
21. Velšs, Volfgangs. (2005). *Estētikas robežceļi*. Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs.
22. Watts, Anthony Gordon; & Law, Bill; & Killen, John; & Kidd, Jennifer; & Hawthorn, Ruth. (2007). *Rethinking careers education and guidance: theory, policy and practice*. London, New York: Routledge press Thaylor&Francis Group.

Inta Klāsone Liepāja University
 Lielā iela 14, Liepāja, LV – 3401, Latvia
 E-mail: inta.klasone@liepu.lv